

سنجش کیفیت محیط شهری در محلات نوبنیاد با تأکید بر رضایتمندی گردشگران (مطالعه موردی چهار محله نوبنیاد منظریه، میرآباد غربی، کوی فرهنگیان و برم پهنه شهرکرد)

معصومه نظری

دانش آموخته دکترای تخصصی جغرافیا و برنامه ریزی شهری، گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشکده برنامه ریزی و علوم محیطی،
دانشگاه تبریز، تبریز، ایران

زهرا ساکی

دانشجو کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی گردشگری، دانشکده جغرافیا، دانشگاه تهران، تهران، ایران

مجتبی جعفری سیریزی

دانش آموخته کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه تربیت مدرس تهران، تهران، ایران

چکیده

محیط شهری مجموعه‌ای شکل یافته از عناصر و بافت های شهری می‌باشد که با احساس رفاه، تعلق خاطر و سرزندگی، رضایتمندی از ویژگی‌های کالبدی، اجتماعی و نمادین را برای شهروندان فراهم می‌سازد. شهرکرد از لحاظ استانداردهای کیفیت محیط شهری دارای مشکلاتی در زمینه‌های دسترسی، بهداشت، فضای سبز، شکل نازیبای ساختمان‌ها و ... می‌باشد که ادامه این روند باعث کاهش کیفیت محیط شهری برای شهروندان (گردشگر) می‌شود. هدف پژوهش حاضر سنجش کیفیت محیط شهری با تأکید بر رضایتمندی گردشگران در محلات نوبنیاد شهرکرد می‌باشد. روش تحقیق توصیفی تحلیلی بوده و از روش های کمی و آماری از جمله رگرسیون چندگانه، معادلات ساختاری و ترسیم نقشه در نرم افزار ArcGIS، استفاده گردید. تعداد ۵۴ شاخص کیفیت محیط شهری در قالب ۴ شاخص کالبدی، اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی مورد بررسی قرار گرفته است. نتایج نشان می‌دهد که بین چهار محله مورد مطالعه از نظر شاخص های کیفیت محیطی تفاوت چشمگیری وجود دارد؛ بدین صورت که از لحاظ برخورداری از شاخص های کیفیت محیطی هم به ترتیب اولویت در محله منظریه، شاخص های کالبدی، زیست محیطی، اجتماعی و اقتصادی با ۰/۵۱۶، ۰/۴۵۷، ۰/۲۹۱ و ۰/۲۶۶ درصد، در محله میرآباد غربی به ترتیب اولویت شاخص های کالبدی، زیست محیطی، اجتماعی و اقتصادی با وزن های ۰/۵۹۹، ۰/۵۴۲، ۰/۳۷۹ و ۰/۳۲۵ صدم، محله کوی فرهنگیان به ترتیب اولویت، شاخص کالبدی، اقتصادی، زیست محیطی و اجتماعی با وزن های عاملی ۰/۴۱۵، ۰/۲۶۱، ۰/۲۵۴ و ۰/۲۲۵ صدم و محله برم پهنه به ترتیب اولویت، شاخص کالبدی، اجتماعی، زیست محیطی و اقتصادی با ۰/۵۴۹، ۰/۳۰۷، ۰/۲۹۵ و ۰/۲۸۰ درصد، بیشترین نقش را در کیفیت محیطی شهرکرد دارند، همچنین یافته ها حاکی از آن است که متغیرهای رضایت از کیفیت کالبدی- محیطی بیشترین نقش را در بالا رفتن کیفیت محیطی محلات نوبنیاد ایفا می‌کنند. در نهایت نتایج کلی پژوهش نشان داد که اختلاف فاحشی در سطح رضایتمندی گردشگران محلات منظریه و برم پهنه مشاهده می‌گردد و محله برم پهنه از نظر کیفیت محیط شهری و سطح رضایت از وضعیت مطلوب تری برخوردار می‌باشد. کلید واژگان: کیفیت محیط شهری، رضایتمندی، معادلات ساختاری، سیستم اطلاعات جغرافیایی، شهرکرد.

مقدمه

رشد و توسعه شهرنشینی در قرن حاضر آن چنان سریع بوده است که در بسیاری از کشورها - به ویژه کشورهای در حال توسعه و جهان سوم- شاهد ظهور مسائل و مشکلات عدیده ای در جوامع شهرنشین هستیم؛ از جمله کاهش کیفیت محلات و مشکلات زیست محیطی که کیفیت زندگی ساکنان شهرها را مخاطره انداخته است؛ برآورد می‌شود تا سال ۲۰۴۵، ۶۰ درصد از جمعیت جهان در شهرها زندگی خواهند کرد (World Bank, 2018: 81)؛ به گونه‌ای که اگر روند رشد فعلی ادامه یابد، به طور قابل ملاحظه ای بر کیفیت محیط شهری ساکنان تأثیر خواهد گذاشت (del Ma Martínez-Bravo, 2019:1)؛ زمان حاضر شهرهای ایران به گونه‌ای هستند که به لحاظ کیفیت زندگی، با انواع مسائل و مشکلات اقتصادی، اجتماعی، کالبدی و زیست محیطی مواجه‌اند (راد جهانی و پرتوی، ۱۳۹۰: ۳). امروزه اهمیت گردشگری و لزوم بررسی و تحقیق در مورد آن با توجه به نقش‌های مهم اقتصادی اجتماعی فرهنگی و کالبدی بر هیچکس پوشیده نیست، که این فعالیت در دنیای کنونی به صورت یکی از مهمترین عوامل تولید، ثروت، کار، ایجاد پویایی جابجایی انسان‌ها و ثروت ملتها درآمده است. اهمیت و عظمت گردشگری به ایجاد فرصت‌های شغلی و درآمد محدود نمی‌شود (اسکندری مقدم و مهدوی، ۱۳۹۵: ۱)، بلکه در ابعاد مختلف کالبدی و ساخت محلات جدید الاحداث و نوبنیاد را شامل می‌شود. محلات شهری نیز تا قبل از انقلاب صنعتی و رشد فزاینده شهرها رشد بطنی و تدریجی داشتند و ضمن حفظ ارزش‌های طبیعی، اجتماعی، کالبدی و فرهنگی خود به نیازهای نسبتاً ثابت ساکنان پاسخ می‌دادند اما در عصر حاضر نادیده گرفتن ارزش‌های اجتماعی و بی‌توجهی به کیفیت‌های مؤثر در فضاهای شهری سبب شده تا توانمندی مورد انتظار برای محیطی پاسخگو و منعطف در برابر رفتارهای شهروندی را نداشته باشند (علیمردانی و همکاران، ۱۳۹۵: ۱)، (ارژنگی و محمدی، ۱۳۹۷: ۲). شهرکرد به منزله یکی از شهرهای کوهستانی ایران در دهه های اخیر رشد سریع و پراکنده ای داشته، که در محلات جدید می‌توان این ویژگی را مشاهده کرد. با توجه به رویکرد کیفیت محیط شهری، ناهمخوانی با شرایط اقلیمی، ناهماهنگی با معماری سنتی، پایین بودن کیفیت محله ها و مشکلات اجتماعی - زیست محیطی سبب شده است که بعضی از این محلات کیفیت بهتری داشته و مردم تمایل بیشتری برای سکونت در این مناطق نشان می‌دهند و در مقابل برخی دیگر از محلات از کیفیت پایین‌تری برخوردار می‌باشند؛ بنابراین تامین نکردن نیازهای ساکنان درون محله و پایین بودن سطح کیفیت محیط سکونت آنها شناسایی عوامل تأثیرگذار را در ارتقای کیفیت محیط مسکونی ضروری می‌سازد؛ در این راستا به ارزیابی هریک از شاخص‌های کیفیت محیط شهری در چهار بعد کالبدی، اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی در چهار محله نوبنیاد "منظریه، برم پهنه، کوی فرهنگیان و میرآباد غربی" شهرکرد مبنی بر رضایت گردشگران پرداخته می‌شود و در نهایت راهکارهایی جهت ارتقاء کیفیت محیطی هر کدام از این محلات ارائه می‌گردد؛ این پژوهش دنبال پاسخ به این سوال است که محلات نوبنیاد شهرکرد به لحاظ کیفیت محیطی برای جذب گردشگر از چه سطحی برخوردار هستند؟ کدام مؤلفه‌ها در کیفیت محیطی محلات نوبنیاد شهرکرد بیشترین نقش و تأثیر را داشته اند؟

پیشینه تحقیق

پژوهش‌های مختلفی در داخل و خارج به کیفیت محیط شهری و رضایتمندی گردشگران پرداخته است که در این بخش به بررسی این تحقیقات در ارتباط با محلات نوبنیاد پرداخته می‌شود.

جدول ۱. پیشینه پژوهش

نویسنده گان (سال)	عنوان	یافته‌های پژوهش
حقیقی نسب و همکاران (۱۳۹۳)	عوامل مؤثر بر رضایت گردشگران در ایران	محققان در این پژوهش تأثیر عوامل مختلف امنیت، هماهنگی بین سازمان‌های مرتبط، تبلیغات گردشگری، زیرساخت و کیفیت خدمات گردشگری بر رضایت گردشگران در ایران را مورد بررسی قرار داده‌اند. محققان در نهایت به این نتیجه رسیده‌اند که بین سطوح پنجگانه فوق در ایجاد رضایت گردشگران اختلاف معناداری وجود دارد.
نصیری هنده خاله و گنجی (۱۳۹۷)	سنجش رضایت‌بندی گردشگران از کیفیت خدمات شهری با استفاده از	نتایج پژوهش نشان می‌دهد، گردشگران از بازدید بوستان نهج البلاغه در زمینه تامین نیازهای اساسی با سنجش شاخص‌های امنیت (۰/۶۱۵)، کیفیت شرایط زیست محیطی،

مدل کاتو (مطالعه موردی بوستان نهج البلاغه تهران)	مناظر و چشم اندازها (۰/۶۱۰) و زیبایی و طراحی محیط بوستان نهج البلاغه (۰/۶۰۳) بیشترین رضایتمندی را داشته‌اند
حسین زاده دلیر و همکاران (۱۳۹۹)	سنجش میزان رضایتمندی از کیفیت محیط شهری از دیدگاه شهروندان (مطالعه موردی: منطقه ۵ شهرداری کلان شهر تبریز)
طهری و همکاران (۱۴۰۰)	در این پژوهش به این نتیجه رسیده اند که شاخص امکانات و خدمات عمومی بیشترین تأثیر را در کیفیت محیط شهر برای زنان و کودکان دارد. همچنین دو شاخص حمل‌ونقل عمومی، فضاهای بیرونی و ساختمان های عمومی بیشترین تأثیر را در کیفیت محیط شهر برای سالمندان و توان‌خواهان دارند. تحلیل‌ها نشان می‌دهد برای دستیابی به محیط شهری تنوع‌گرا و همه‌شمول، گنجاندن تنوع‌ها و تفاوت‌ها در فرایندهای سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی شهری ضروری است.
بخشی و همکاران (۱۴۰۱)	بازآفرینی محور فرهنگی، به بررسی تأثیر شاخص های زیست محیطی و محتوایی، تنوع و گستردگی وقایع، در ارتقای کیفیت محیطی
افسری و همکاران (۱۴۰۲)	به ارزیابی و کمی‌سازی کیفیت زندگی شهری در برنامه‌ریزی و توسعه شهری پرداخته است هدف اصلی مطالعه حاضر ارائه یک استراتژی مبتنی بر سیستم تصمیم‌گیری چند معیاری مکانی برای ارزیابی کیفیت زندگی شهری در منطقه ۲ تهران می‌باشد نتایج این مطالعه نشان داد که درصد بالایی از جمعیت در محیط شهری در شرایط کیفیت زندگی شهری پایین ساکن هستند که بیانگر ضرورت ارزیابی وضع موجود کیفیت زندگی شهری و برنامه‌ریزی برای بهبود وضع موجود می‌باشد
کاتو و همکاران ^۱ (۲۰۲۰)	در این پژوهش نشان می‌دهد، خصوصیات زیست محیطی هر محله‌ها با توجه به نوع آنها متفاوت بوده که در واقع نشان دهنده ویژگی های منحصر به فرد هر یک می باشد، نتایج بدست آمده در این پژوهش نشان می‌دهد که این تفاوت‌ها دلالت بر اهمیت صفات محله در ایجاد رضایت‌مندی ساکنان دارد.
موراتیدیس ^۲ (۲۰۲۰)	در این پژوهش بیش از یک میلیون امکانات رفاهی در ۴۷ شهر، مورد بررسی قرار گرفته است تا با استفاده از روش مدلسازی امکانات مورد نیاز در شهر شناسایی و درنهایت برای ارزیابی و بهینه‌سازی ترکیب امکانات یک محله، رویکردهای طراحی شهری را گسترش می‌دهد.
کایل و همکاران ^۳ (۲۰۲۱)	به ارزیابی رابطه بین سه بعد پایداری (محیط زیست، اقتصادی و اجتماعی) و تفکیک مسکونی در مناطق شهری پرداخته است. یافته‌های پژوهش یک رابطه معکوس بین پایداری و ابعاد زیست محیطی و اجتماعی را نشان می‌دهد، که با در نظر گرفتن نابرابری‌ها و ابعاد اجتماعی پایداری به طور گسترده‌تر، برنامه ریزان برای احیای مجدد شهر تلاش می‌کنند.
فنگ ^۴ و همکاران (۲۰۲۱)	نشان می‌دهد که مدل پایداری شهری درجهت ترکیب بهتر روش‌های تحلیلی مختلف برای کمک به گروه‌های مختلف برای دستیابی به اجماع مشترک و تدوین تصمیم‌های

¹ Cao et al

² Mouratidis

³ Kyle et al

⁴ Fang

توسعه‌ای مؤثر قابل استفاده است؛ بنابراین برای دستیابی به اهداف توسعه پایدار (SDGs ¹) لازم است مکانیسم‌های حفاظت از محیط‌زیست مربوط به ساخت‌وساز شهری را در اولویت قرار داد.	محیط طبیعی در چین: مطالعه موردی منطقه شبه‌جزیره شاندونگ	
به سنجش و ارزیابی میزان اهمیت مصرف سرانه انرژی در زندگی ساکنان محلات به عنوان مهم‌ترین شاخص تأثیرگذار بر کیفیت محیطی- اکولوژیکی می پردازد. تراکم جمعیت بیشترین میزان اهمیت را در طول دوره مطالعه به دست آورد و شاخص‌های فضایی اهمیت بیشتری را در غرب شبه‌جزیره شاندونگ نشان دادند.	شاخص‌های کلیدی با کیفیت بالای شهرنشینی که بر کیفیت محیطی- اکولوژیکی در تراکم‌های شهری نوظهور شاندونگ	چن ^۲ و همکاران (۲۰۲۲)

منبع: محاسبات نگارنده، ۱۴۰۳

مبانی نظری

کیفیت محیط شهری

کیفیت محیطی واژه‌ای است که از فیزیولوژی محیط زیستی، وارد ادبیات شهری شده است (Khan et al., 2015: 374). در واقع کیفیت محیط شهری جنبه‌ای از کیفیت زندگی است که دربرگیرنده احساس رفاه، آسایش و رضایت مردم از عوامل کالبدی- فضایی اجتماعی- اقتصادی، زیست‌محیطی و سمبلیک محیط زندگی‌شان است؛ به عبارت دیگر، کیفیت محیط نه تنها به حوزه‌های برآورد سازی نیازهای مادی انسان توجه دارد، بلکه به تأمین و ارتقای ظرفیت‌های اجتماعی و توسعه اجتماعات، که بر الگوهای رفتار اجتماعی آنها نیز تأثیرگذار است توجه دارد، لنینج درباره کیفیت محیط شهرها می‌گوید: برای سکونت و زندگی شهر خانه‌ای است بزرگ و همان‌گونه که خانه باید از صفات و مزایایی برخوردار باشد تا سکونت و زندگی را مطلوب و آسایش‌بخش سازد، شهر نیز باید دارای کیفیات و ویژگی‌هایی برای تأمین آسایش و راحتی باشد و نیز مانند خانه محیطی گرم و صمیمی و دلپذیر باشد که زندگی را مرفه و مطلوب سازد (مسرور و رضایی، ۱۳۹۴: ۶۵-۶۴). کیفیت محیط را می‌توان بخش اساسی از مفهوم گسترده‌تر کیفیت زندگی تعریف کرد. کیفیت محیط از برآیند کیفیت اجزای متشکله یک ناحیه معین حاصل می‌شود، اما بیشتر از اشاره به جمع اجزای سازنده محیط بر ادراک کلی از یک مکان دلالت دارد (قربی و همکاران، ۱۳۹۶: ۹۰).

تحلیل کیفیت محیطی و رضایتمندی گردشگر

گردشگر عبارت است از کسی که مدتی بیش از یک شب و کمتر از یک سال متوالی را با هدفی غیر از کسب درآمد به سرزمینی به جز اقامت معمول خود سفر می‌کند؛ مهمترین مقصدهای گردشگری، مراکز شهری هستند که بالا بودن میزان سفرهای کوتاه مدت آن‌ها را به یکی از اصلی‌ترین مراکز گردشگری تبدیل نموده است (زیاری و همکاران، ۱۳۹۲: ۲۴). گردشگری شهری ترکیب پیچیده‌ای از ویژگی‌های محیطی و میزان توانمندی و کنش شهر در جذب بازدیدکنندگان و ارائه خدمات است (نصیری هند خاله و گنجی، ۱۳۹۷: ۱۲۵)، که هر یک از محیط‌های طبیعی، جغرافیایی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی زمینه ساز فعالیت‌های گوناگونی هستند که توریسم نیز از جمله این فعالیت‌ها محسوب می‌شود. گردشگری شاید یکی از رایج‌ترین روش‌های گذران اوقات فراغت است که با انگیزه‌های متفاوت از تفریح و استراحت گرفته تا فعالیت‌های تجاری و اقتصادی و سیاحت و زیارت و ورزش را شامل می‌شود (ودایع خیری، ۱۳۹۹: ۱۱۵). امروزه توسعه گردشگری و مسافرت از نظر اقتصادی، پیامدهای زیست محیطی و اجتماعی برای مناطق توریست پذیر پراهمیت است و ترکیبی از فعالیت‌ها، خدمات و صنایع صنعت گردشگری را شکل می‌دهد. رضایتمندی از محیط و خدمات گردشگری می‌تواند محصول زنجیره‌ای از اقدامات منطقی هماهنگ و برنامه محور باشد؛ بنابراین ارائه خدمات با کیفیت بالا و حصول اطمینان از رضایت مشتری، به عنوان عوامل مهم منجر به موفقیت صنایع گردشگری به رسمیت شناخته شده است (Kall, 2015: 26) زیرا این احساس رضایت در تمایل آنان به بازگشت و تداوم مسافرت به مقصد، از یک سو و تشویق و ترغیب دوستان و

¹- Sustainable Development Goals

² Chen and et al

آشنایان به دیدار از شهر مقصد تأثیرگذار است و به این ترتیب باعث تداوم و پایداری گردشگری و رونق اقتصادی در محلات مورد نظر می شود.

محلات نوبنیاد

محله به عنوان کوچک‌ترین واحد شهرسازی از نظر تقسیمات شهری است. دیویس و هربرت (۱۹۹۵)، به تنوع و تفاوت تعریف‌های ارائه شده در خصوص محله اشاره می‌کنند. این تعریف‌ها طیف گسترده‌ای از ویژگی‌های اجتماعی کالبدی و شکل‌های سازمان یافته ای از علائق مشترک و روابط اجتماعی و رفتاری در بر می‌گیرد (عبدالله زاده و پیران، ۱۳۹۹: ۷۹). ماهیت محله از دیدگاه جغرافیدان شهری و اجتماعی فرصتی برای مردم فراهم می‌آورد تا یکدیگر دیدار دیدار و درگذران زندگی روزمره شرکت جویند و به منظور غلبه بر مشکلاتشان به همکاری بپردازند (Quan, 2019: 65) از گذشته های دور، محلات مسکونی شهرها به عنوان سلول های حیات شهری، نقش اساسی در زندگی ساکنان آنها داشته است. در ایران با توجه به نابسامانی های حیات شهری در وضع موجود، مدیران شهری را ناگزیر به توجه در مقیاس های خرد در قالب واحدها نموده است (سرائی و همکاران، ۱۳۹۸: ۳۶). باید اذعان داشت که محلات نوبنیاد شهری ریشه در جنبش نوسهرگرایی دارد که مخالف گسترش بیش از اندازه و هرز شهر و در نتیجه هدر رفتن زمین است؛ از عوامل مهم برای افزایش پیاده مداری در محله، شعاع عملکردی مناسب کاربری های محله می باشد. کاربری های یک محله باید به گونه ای مکان یابی شوند که ساکنان محله برای رفع نیازهای خود، مجبور به ترک محله نشوند؛ همچنین با دسترسی آسان به خدمات مورد نیاز موجبات کاهش استفاده از وسایل نقلیه موتوری را فراهم نمایند (امانیپور و همکاران، ۱۳۹۵: ۱۲).

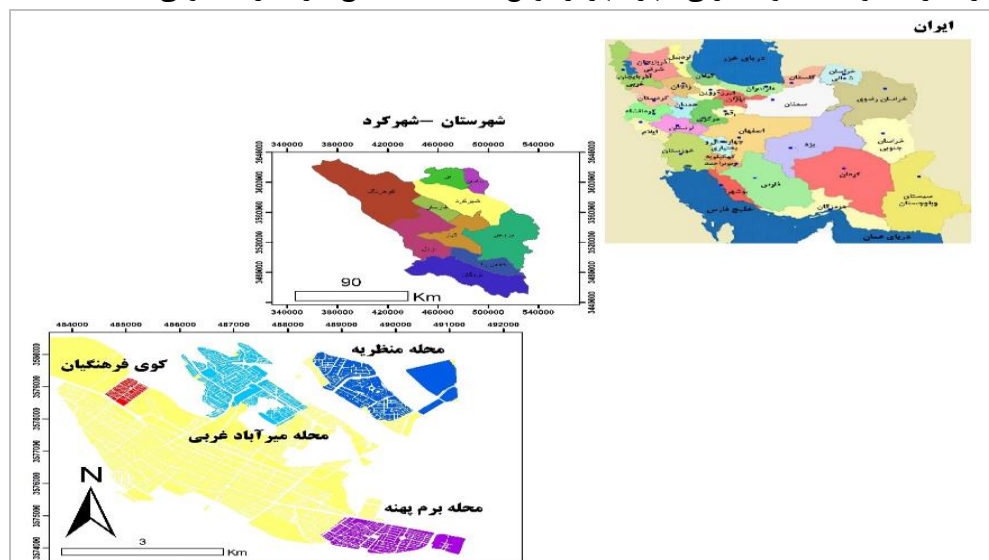
جدول ۲. شاخص ها و معرف های سنجش کیفیت محیطی

شاخص	زیر شاخص	منبع
کالبدی- محیطی	رعایت ضوابط فنی ساخت‌وساز در ساختمان مسکونی، وضعیت دسترسی محله به زیر ساخت های شهری (لوله کشی آب و فاضلاب، برق، گاز، تلفن)، تسهیلات واحد مسکونی، بالا بودن کیفیت کالبدی محیط مسکونی، وضعیت پوشش سطح کوچه ها و خیابان ها، کیفیت حمل و نقل عمومی، چشم انداز بصری محله، وضعیت نورپردازی محله در شب، دسترسی به واحدهای آموزشی، دسترسی به فضای سبز، کیفیت دسترسی محله به مراکز خرید (احتیاجات روزانه).	(Węziak-Białowolska, 2016; مشکینی و همکاران، ۱۳۹۴، زارع و همکاران، ۱۳۹۸)
اقتصادی	رضایتمندی از درآمد خانوار، وضعیت اشتغال، دسترسی به فرصت های اشتغال، هزینه زندگی، هزینه های واحد مسکونی، کاهش خسارت های مالی مسکن در اثر وقوع بلایای طبیعی (زلزله، سیل و...) و...	(Sadeghi et al, 2018; مشکینی و همکاران، ۱۳۹۴، محمدی و همکاران، ۱۳۹۵)
اجتماعی	فضاهای مکت و تجمع در محله، آرامش خاطر، امنیت و روابط اجتماعی، مشارکت، امید به زندگی، حس تعلق، میزان تمایل به تغییر محله سکونت، رضایت از هم محلی ها و حس وابستگی به محله، سهولت حرکت و دسترسی آسان از محله ای به محله ای دیگر، رضایت از امنیت محله و عدم وجود بزهکاری.	(Lynch, 1981; Ross et al., 2010; Suárez et al., 2016; حقی و پورعلیخانی، ۱۳۹۸)
زیست محیطی	نظافت معابر، جمع آوری فاضلاب و آب های سطحی، امکان پیاده روی و دوچرخه سواری، جمع آوری زباله، حس مرکزیت و وجود مرکز محله به عنوان کانون تجمع و تحرک و سرزندگی، میزان کارایی فضاهای عمومی در محله، راحتی پیاده و کیفیت مسیر های پیاده، کیفیت بهداشت محله، کیفیت آب و هوای محیط، تعدد و کیفیت فضای سبز و مناظر و طبیعت مطبوع، رضایتمندی کلی از محله.	(Lynch, 1997; شهابیان و اسدی، ۱۳۹۶، باقری صدیق، ۱۳۹۹)

منبع: محاسبات نگارنده، ۱۴۰۳

محدوده مورد مطالعه

شهرکرد یکی از شهرهای مرکزی ایران، که جمعیت آن برابر با ۱۹۰۴۴۱ نفر بوده (سرشماری عمومی نفوس و مسکن - ۱۳۹۵) و به لحاظ توپوگرافی در قسمت شمالی رشته کوه های زاگرس قرار گرفته است، که در این پژوهش چهار محله نوبنیاد منظریه، میرآباد غربی، واقع در شمال شرق، محله کوی فرهنگیان در شمال غرب و برم پهنه در جنوب شهرکرد مورد بررسی قرار گرفته اند. محله منظریه واقع در منطقه دو شهرکرد، تحت عنوان شهرک منظریه در شمال شرق شهرکرد قرار گرفته است. محله میرآباد غربی در منطقه دو شهرکرد، از شرق با خیابان امام خمینی و از جنوب با خیابان فردوسی شمالی محدود شده است. محله کوی فرهنگیان واقع در منطقه یک شهرکرد در محله سعدی شهرکرد و در بلوار سرچشمه ها، خیابان هلال احمر واقع شده است. محله برم پهنه واقع در منطقه دو شهرکرد، در محدوده ی جنوب شرقی شهر شهرکرد واقع شده است (نتایج سرشماری عمومی - ۱۳۹۵).

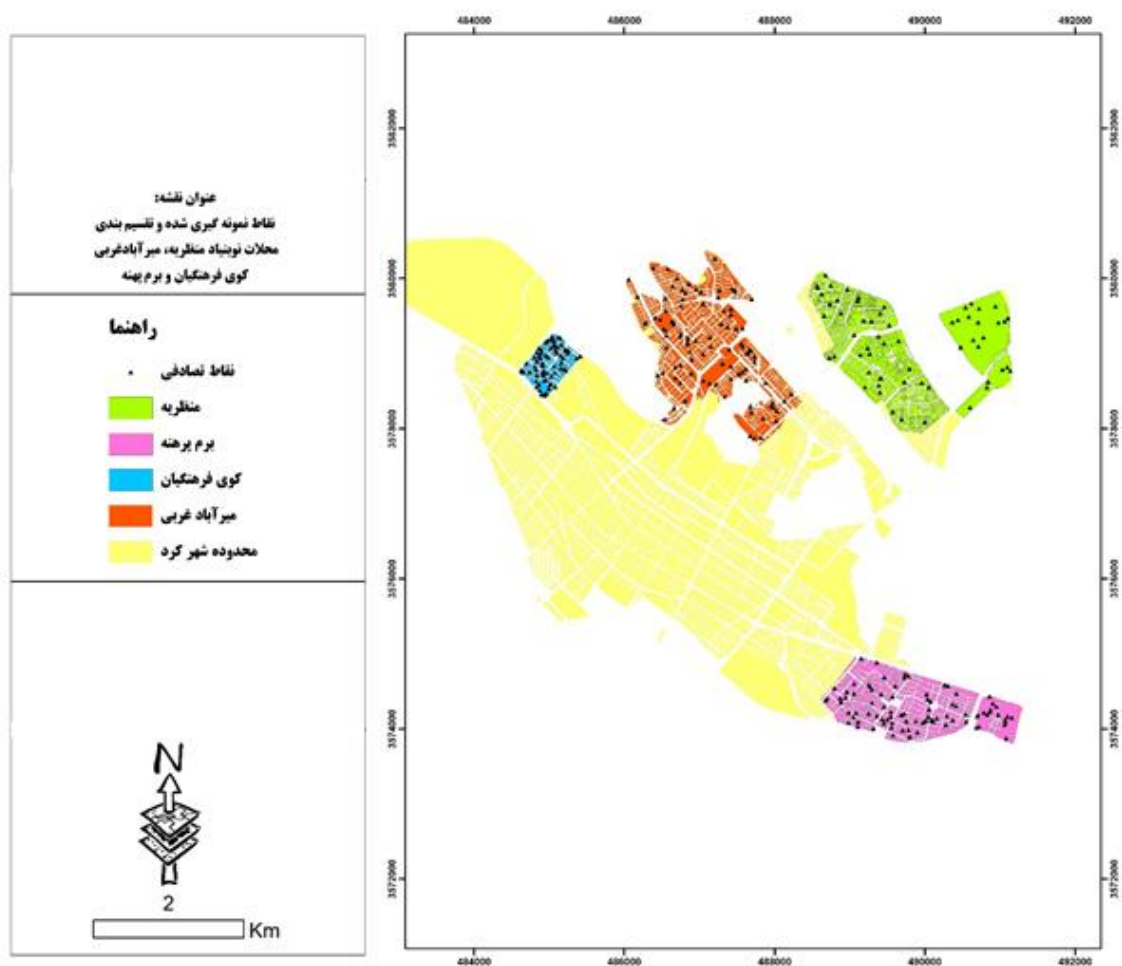

شکل ۱. نقشه موقعیت مکانی محلات نوبنیاد شهرکرد

منبع: محاسبات نگارنده، ۱۴۰۳

مواد و روش ها

پژوهش حاضر بر اساس هدف، کاربردی- توسعه ای و از لحاظ ماهیت، از نوع تحقیقات توصیفی- تحلیلی و روش تحقیق نیز تحلیلی- همبستگی می باشد. برای جمع آوری اطلاعات مورد نیاز پژوهش از دو روش کتابخانه ای و میدانی استفاده شده و در روش کتابخانه ای به بررسی مبانی نظری، پیشینه موضوع، گردآوری ابعاد و شاخص های مؤثر در کیفیت محیط شهری پرداخته شد. در روش میدانی به منظور بررسی رضایتمندی شهروند (گردشگر) از شاخص های کیفیت محیطی، از ابزار پرسشنامه استفاده گردید؛ محدوده مطالعاتی تحقیق، چهار محله نوبنیاد "منظریه، میرآباد غربی، کوی فرهنگیان و برم پهنه" در شهر شهرکرد می باشد. در این پژوهش از روش نمونه گیری تصادفی استفاده شده است، سطح خطای نمونه گیری ۵ درصد بوده و با سطح اطمینان ۹۵ درصد انتخاب شده است؛ بدین صورت که در محیط GIS نمونه ها بصورت رندمی، با استفاده از تابع Hawth's Tools گزینش شدند؛ از منوی Sampling Tools با انتخاب گزینه Generate Random Points با وارد کردن تعداد نمونه ها، تعداد ۱۶۷ نمونه به صورت نقطه ای انتخاب شد. در پژوهش حاضر، نمونه آماری به روش تصادفی انتخاب شده و در نرم افزار GIS نشان داده شده اند:

شکل ۲. نقشه نقاط نمونه گیری شده محلات نوبنیاد شهر کرد

منبع: محاسبات نگارنده، ۱۴۰۲

روایی پرسشنامه نیز با استفاده از پیش‌آزمون و پایایی آن با استفاده از آلفای کرونباخ در محیط نرم‌افزار SPSS تعیین گردید که گویای هماهنگی و پایایی بالای داده‌ها است.

جدول ۳. ضریب پایایی شاخص‌های پژوهش

محل	متغیر	ضریب پایایی
منظریه	کالبدی	۰/۸۸
	زیست محیطی	۰/۸۴
	اجتماعی	۰/۸۳
	اقتصادی	۰/۷۴
	الفای کل کیفیت محیطی	۰/۸۷
میرآباد غربی	کالبدی	۰/۸۹
	زیست محیطی	۰/۸۸
	اجتماعی	۰/۸۱
	اقتصادی	۰/۷۵
	الفای کل کیفیت محیطی	۰/۸۳
کوی فرهنگیان	کالبدی	۰/۹۲
	اقتصادی	۰/۸۸

۰/۸۶	زیست محیطی	برم پهنه
۰/۸۳	اجتماعی	
۰/۹۵	الفای کل کیفیت محیطی	
۰/۸۹	کالبدی	
۰/۸۰	اقتصادی	
۰/۸۰	اجتماعی	
۰/۷۹	زیست محیطی	
۰/۹۰	الفای کل کیفیت محیطی	

منبع: محاسبات نگارنده، ۱۴۰۳

یافته‌ها و بحث

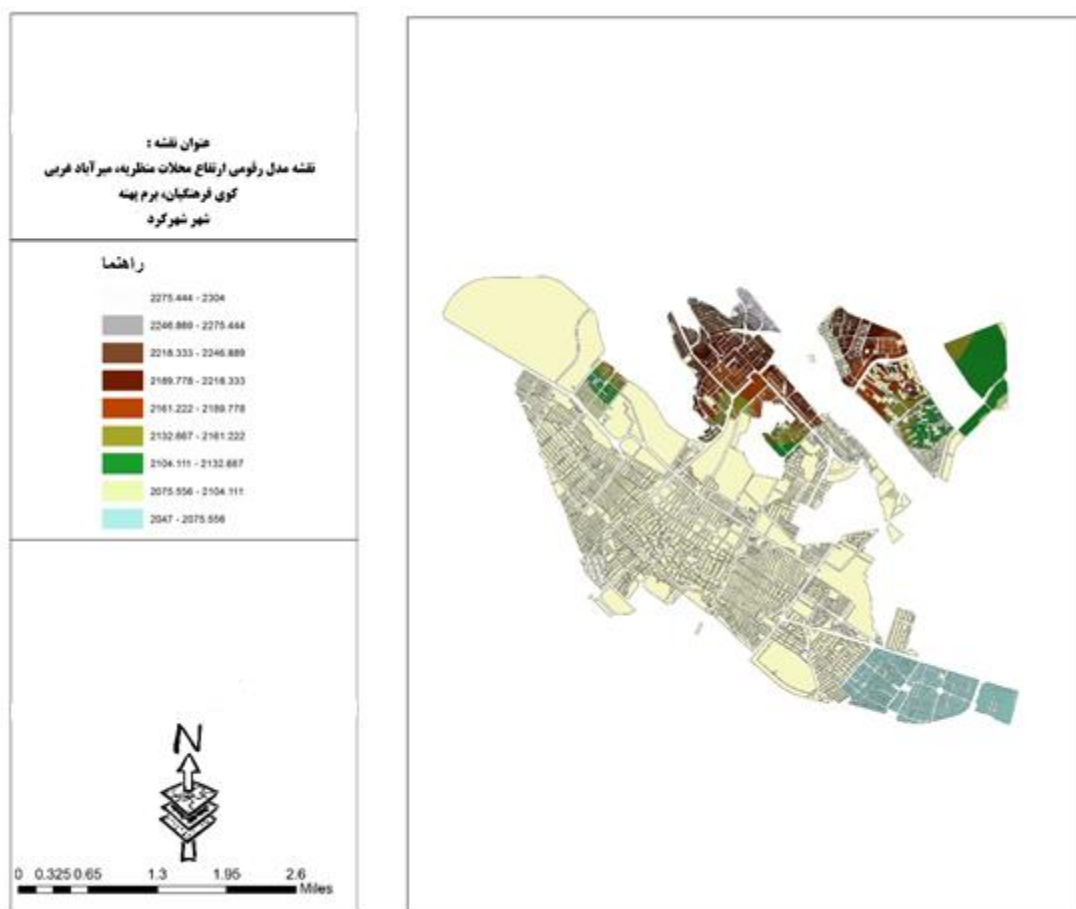
یافته‌های توصیفی

یافته‌های پژوهش در دو بخش توصیف متغیرهای اصلی تحقیق و سپس تحلیل داده‌ها ارائه می‌شوند؛ در تحلیل توصیفی، داده‌های جمعیت شناختی گردآوری شده از نمونه‌های آماری تحقیق با استفاده از ابزارهای توصیفی شامل جداول و نمونه‌های فراوانی بررسی گردید که در این تحقیق ویژگی‌های اجتماعی شهروندان عبارتند از: جنسیت، سن، نوع مسکن، سطح تحصیلات، وضعیت فعالیت و وضعیت مالکیت مسکن. یافته‌های مربوط به مشخصات اجتماعی پاسخگویان چهار محله مورد مطالعه (میرآباد غربی و کوی فرهنگیان، منظره و برم پهنه) در این پژوهش تشریح گردیده است. با توجه به نتایج به دست آمده از نظر سنجی بین ساکنان در محله میرآباد غربی، در جنسیت، جنس مذکر با ۵۶/۱ درصد، در مؤلفه سن بازه سنی ۴۰ تا ۵۰ سال با ۴۵/۹ درصد؛ مؤلفه نوع مسکن، مسکن ویلایی با ۷۵/۷ درصد؛ مؤلفه سطح تحصیلات فوق‌دیپلم با ۴۱/۸ درصد؛ مؤلفه وضعیت فعالیت، بازنشسته با ۳۶/۷ درصد؛ وضعیت مالکیت مسکن، استیجاری ۶۰/۹ درصد بیشترین فراوانی را به خود اختصاص داده است. با توجه به نظرات مورد بررسی ساکنان در محله کوی فرهنگیان، در جنسیت، جنس مذکر با ۶۲/۳ درصد، در مؤلفه سن بازه سنی ۵۰ تا ۶۰ سال با ۴۴/۹ درصد؛ مؤلفه نوع مسکن، مسکن ویلایی با ۵۶ درصد؛ مؤلفه سطح تحصیلات فوق‌دیپلم با ۵۹/۴ درصد؛ مؤلفه وضعیت فعالیت، کارمند و آزاد با ۳۰/۴ درصد؛ وضعیت مالکیت مسکن، مالک ۶۸/۱ درصد بیشترین فراوانی را به خود اختصاص داده است. با توجه به نتایج به دست آمده در مؤلفه‌های مورد بررسی در محله منظره، در جنسیت، جنس مؤنث با ۵۶/۷ درصد، در مؤلفه سن بازه سنی ۳۰ تا ۴۰ سال با ۴۸/۳ درصد؛ مؤلفه نوع مسکن، مسکن آپارتمانی با ۷۱/۷ درصد؛ مؤلفه سطح تحصیلات کارشناسی با ۳۸/۳ درصد؛ مؤلفه وضعیت فعالیت، بیکار و آزاد با ۳۵ درصد؛ وضعیت مالکیت مسکن، استیجاری ۴۶ درصد، بیشترین فراوانی را به خود اختصاص داده است. در مؤلفه‌های مورد بررسی در محله برم پهنه، در جنسیت، جنس مذکر با ۵۹/۱ درصد، در مؤلفه سن بازه سنی ۴۰ تا ۵۰ سال با ۳۰/۷ درصد؛ مؤلفه نوع مسکن، مسکن ویلایی با ۵۶ درصد؛ مؤلفه سطح تحصیلات فوق‌دیپلم با ۴۳/۲ درصد؛ مؤلفه وضعیت فعالیت، آزاد با ۴۲ درصد؛ وضعیت مالکیت مسکن، مالک ۵۹ درصد، بیشترین فراوانی را به خود اختصاص داده است.

تأثیر عوامل محیطی بر رضایت گردشگران

یکی از مشخصات شهرکرد که بنوعی باعث تفاوت این شهرنسبت به سایر شهرها و مراکز استان‌های گردیده است، مشخصه ساختار طبیعی شهر است. این وضعیت به جهت وجود عناصر طبیعی و ارتفاعات شمالی، شمال شرقی و دشت جنوبی است. نقشه مدل رقومی ارتفاع شهر شهرکرد، نشانگر این مسأله است که از بین محلات نوبنیاد مورد مطالعه، محله منظره و میرآباد غربی از بیشترین ارتفاع و به تبع آن از بیشترین شیب برخوردار است که بر اساس مطالعات میدانی و توزیع پرسشنامه نارضایتی ساکنان و مسافران را از کیفیت محیط مسکونی نشان می‌دهد. محدوده کوچکی از شمال محله میرآباد غربی از کیفیت پایینی برخوردار است که شامل خیابان جهاد به سمت میدان آفتاب و خیابان الوند می‌باشد، در این محدوده سطح کیفیت واحد مسکونی، با توجه به نوساز بودن و موقعیت جغرافیایی آن، تقریباً پایین است و به دلیل مجاورت با کوه و شیب زیاد موجب عدم رضایت ساکنان و به تبع آن مسافران و گردشگران شده و به همین دلیل هنوز در حال ساخت می‌باشد؛ در کنار این محدوده قسمت پارک جنگلی ملت در ارتفاعات میرآباد غربی ساخته

شده که سبب جذب گردشگران بسیاری چه از داخل استان و چه خارخ استان شده است محله کوی فرهنگیان از نظر ارتفاع در وضعیت متوسط رو به بالا قرار گرفت است در محله کوی فرهنگیان، محدوده شمال و جنوب از کیفیت بالایی برخوردار می‌باشد که شامل محدوده پارک فرهنگیان به سمت میدان امام حسین (ع) می‌باشد. پارک فرهنگیان به دلیل فضای سبز زیبا و امکانات تفریحی در جذب گردشگر بسیار تأثیرگذار بوده و یک منطقه گردشگری زیبا در دل کوه می‌باشد. که با ساختن این پارک، سبب جذب گردشگر در این محله نوبنیاد شده است. در آخر محله برم پهنه که در قسمت جنوبی شهر شهرکرد می‌باشد از پایین ترین ارتفاع نسبت به سایر محلات نوبنیاد و کل شهر قرار گرفته است که دارای زمینی هموار و شیبی مساعد می‌باشد و تأثیر بسزایی در بالا بردن کیفیت بافت کالبدی محله داشته است. از این رو ورودی شهر (میدان قمر بنی هاشم) از سمت اصفهان، شهرکرد به دلیل کیفیت بالای محیط و فضای سبز و وجود پارک بزرگ لاله در جذب گردشگر مؤثر بوده و مسافران بسیاری از استان های اصفهان و اهواز به خصوص در ماه های گرم سال و تعطیلات تابستانی در این منطقه اسکان می پذیرند.

شکل ۳ نقشه توپوگرافی محدوده مورد مطالعه شهر شهرکرد

منبع: محاسبات نگارنده، ۱۴۰۳

مؤلفه های مؤثر در کیفیت گردشگری و رضایتمندی در محلات نوبنیاد

با توجه به اینکه این پژوهش در راستای سنجش مؤلفه های کیفیت محیطی چهار محله نوبنیاد، منظره و برم پهنه؛ میرآباد غربی و کوی فرهنگیان و بررسی وضعیت کیفیت محیط و رضایتمندی گردشگران می‌باشد؛ بنابراین در این بخش به بررسی اثرات مستقیم و غیر مستقیم مؤلفه ها در راستای سولات پژوهش پرداخته می‌شود. با توجه به سنجش شاخص های کیفیت محیط شهری، محله

اقتصادی	۱/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۲۶۶	۵/۱۸۸	۰/۰۰۰
اجتماعی	۱/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۲۹۱	۹/۹۷۳	۰/۰۰۰
زیست محیطی	۱/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۴۵۷	۹/۹۱۵	۰/۰۰۰

منبع: محاسبات نگارنده، ۱۴۰۳

جدول ۵. ضرایب میزان شدت روابط میان متغیرهای مؤثر بر کیفیت محیطی محله برم پهنه حاصل از خروجی رگرسیون

نام متغیر	ضریب استاندارد نشده		ضریب استاندارد	ضریب T	سطح معنا داری
	B	خطای B	Beta		
(ثابت)	-۷/۸۱۶	۰/۰۰۰		۰/۰۰۰	۱/۰۰۰
کالبدی-محیطی	۱/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۵۴۹	۳/۴۶۶	۰/۰۰۰
اقتصادی	۱/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۲۸۰	۷/۸۴۷	۰/۰۰۰
اجتماعی	۱/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۳۰۷	۲/۵۱۸	۰/۰۰۰
زیست محیطی	۱/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۲۹۵	۲/۰۲۶	۰/۰۰۰

منبع: محاسبات نگارنده، ۱۴۰۳

جدول ۶. ضرایب میزان شدت روابط میان متغیرهای مؤثر بر کیفیت محیطی محله میرآبادغربی حاصل از خروجی رگرسیون

نام متغیر	ضریب استاندارد نشده		ضریب استاندارد	ضریب T	سطح معنا داری
	B	خطای B	Beta		
(ثابت)	-۱/۳۸	۰/۰۰۰		۰/۰۰۰	۱/۰۰۰
کالبدی-محیطی	۱/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۵۹۹	۹/۰۲	۰/۰۰۰
اقتصادی	۱/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۳۲۵	۶/۵۹	۰/۰۰۰
اجتماعی	۱/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۳۷۹	۷/۲۵	۰/۰۰۰
زیست محیطی	۱/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۵۴۲	۸/۵۶	۰/۰۰۰

منبع: محاسبات نگارنده، ۱۴۰۳

جدول ۷. ضرایب میزان شدت روابط میان متغیرهای مؤثر بر کیفیت محیطی محله فرهنگیان حاصل از خروجی رگرسیون

نام متغیر	ضریب استاندارد نشده		ضریب استاندارد	ضریب T	سطح معنا داری
	B	خطای B	Beta		
(ثابت)	-۶/۷۵۰	۰/۰۰۰		۰/۰۰۰	۱/۰۰۰
کالبدی-محیطی	۱/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۴۱۵	۳/۴۵۸	۰/۰۰۰

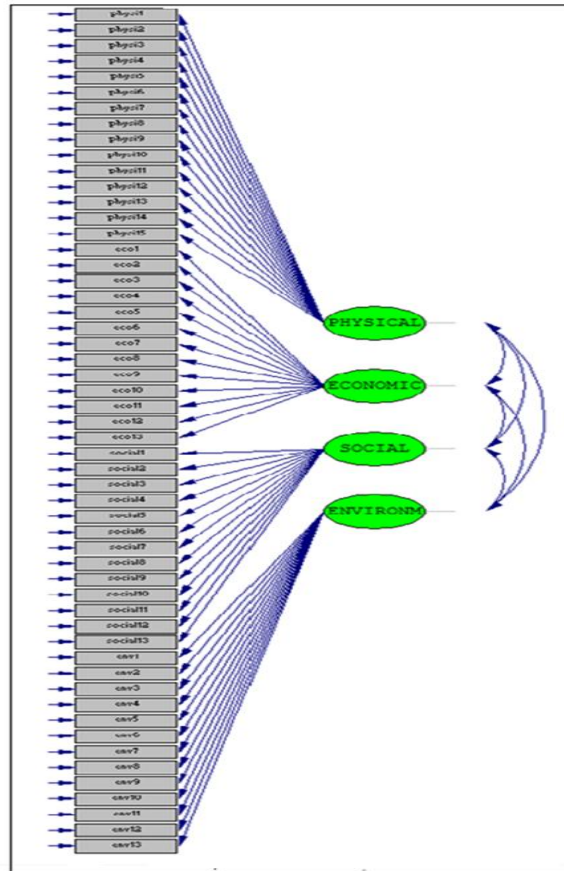
اقتصادی	۱/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۲۶۱	۳/۳۳۱	۰/۰۰۰
اجتماعی	۱/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۲۲۵	۵/۰۷۸	۰/۰۰۰
زیست محیطی	۱/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۲۵۴	۲/۴۶۹	۰/۰۰۰

منبع: محاسبات نگارنده، ۱۴۰۳

با توجه به جدول (۴)، ضریب بتای متغیرهای پنهان در محله منظریه به ترتیب عبارتند از: شاخص کالبدی-محیطی با مقدار ضریب بتای ۰/۵۱۶ در اولویت اول، شاخص زیست محیطی با ۰/۴۵۷ در اولویت دوم، شاخص اجتماعی با ۰/۲۹۱ در اولویت سوم و نهایتاً شاخص اقتصادی با ضریب ۰/۲۶۶ در اولویت چهارم قرار گرفته است. در مقایسه با محله منظریه جدول (۵)، اولویت بندی متغیرهای پنهان محله برم پهنه را بر اساس ضریب بتا نمایش می دهد که به ترتیب عبارتند از: شاخص کالبدی-محیطی با مقدار ضریب بتا ۰/۵۴۹ در اولویت اول، شاخص اجتماعی با ۰/۳۰۷ در اولویت دوم، شاخص زیست محیطی با ۰/۲۹۵ در اولویت سوم و نهایتاً شاخص اقتصادی با ضریب ۰/۲۸۰ در اولویت چهارم قرار گرفته است. با توجه به جدول (۶)، ضریب بتای متغیرهای پنهان در محله میرآباد غربی به ترتیب عبارتند از: شاخص کالبدی-محیطی با مقدار ضریب بتای ۰/۵۹۹ در اولویت اول، شاخص زیست محیطی با ۰/۵۴۲ در اولویت دوم، شاخص اجتماعی با ۰/۳۷۹ در اولویت سوم و نهایتاً شاخص اقتصادی با ضریب ۰/۳۲۵ در اولویت چهارم قرار گرفته است. در مقایسه با محله میرآباد غربی جدول (۷)، اولویت بندی متغیرهای پنهان محله کوی فرهنگیان را بر اساس ضریب بتا نمایش می دهد که به ترتیب عبارتند از: شاخص کالبدی-محیطی با مقدار ضریب بتای ۰/۴۱۵ در اولویت اول، شاخص اقتصادی با ۰/۲۶۱ در اولویت دوم، شاخص زیست محیطی با ۰/۲۵۴ در اولویت سوم و نهایتاً شاخص اجتماعی با ضریب ۰/۲۲۵ در اولویت چهارم قرار گرفته است. مقدار t برای هر چهار شاخص بزرگتر از ۱/۹۶ بوده و سطح معنا داری آزمون نیز (۰/۰۰۰) کمتر از مقدار ضریب خطای تحقیق (۰/۰۵) بدست آمده است. بنابراین فرضیه صفر یعنی فرض عدم وجود رابطه رد و با ضریب اطمینان ۹۵ درصد وجود رابطه بین ابعاد چهارگانه کیفیت محیطی تأیید می شود.

الگوی مفهومی معادلات ساختاری تحقیق

این مرحله بیش از اینکه یک تحلیل آماری باشد، یک فرضیه نظری بر اساس شاخص های پنهان و آشکار و رابطه بین این شاخص ها با یکدیگر است. تدوین یک چنین مدلی مبتنی بر نظریه های مرتبط با موضوع مورد مطالعه و محقق است، که در این فرآیند، محقق اجزاء مدل مفهومی را در قالب شاخص های پنهان و آشکار مشخص و روابط فرضی بین آن ها را تعیین می کند. اعتبار و قوت تحلیل موضوع در قالب لیزرل به دقت این مدل مفهومی بستگی دارد (کلانتری، ۱۳۸۸: ۴۲).

شکل ۵. الگو مفهومی معادلات ساختاری تحقیق

منبع: محاسبات نگارنده، ۱۴۰۳

استفاده از نرم افزار اکسپرت چویس^۱ وزن دهی به تک تک عوامل مؤثر کالبدی-محیطی، اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی در نظر گرفته شد. نتایج این تحلیل نشان می دهد که از بین عوامل مؤثر، شاخص کالبدی-محیطی بیشترین تأثیر را بر کیفیت دو محله منظریه و برم پهنه دارا می باشد؛ با توجه به این که شاخص کالبدی-محیطی در محله منظریه و برم پهنه به ترتیب با مقدار ضریب بتای ۰/۵۱۶ و ۰/۵۴۹ در اولویت اول قرار دارد، این مساله نیز قابل اثبات می باشد؛ شکل (۶) نمایش بصری از وزن دهی شاخص های کالبدی در نرم افزار اکسپرت چویس می باشد.

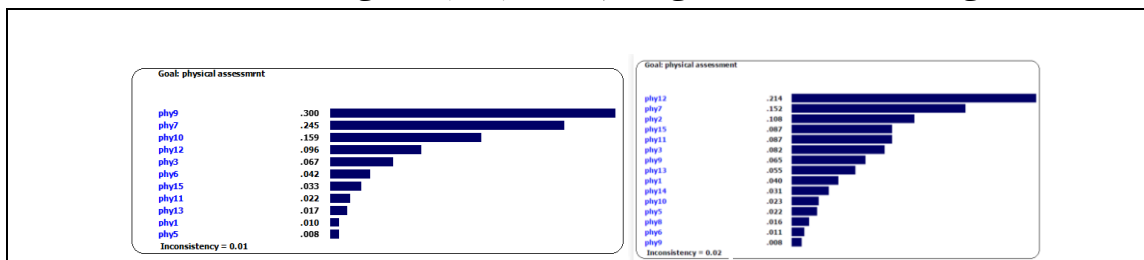

شکل ۶. شاخص کالبدی-محیطی محله برم پهنه و منظریه از سمت چپ به راست

منبع: محاسبات نگارنده، ۱۴۰۳

^۱ Expert choice

از بین عوامل مؤثر، شاخص کالبدی-محیطی بیشترین تأثیر را بر کیفیت دو محله میرآباد غربی و کوی فرهنگیان دارا می باشد؛ با توجه به این که شاخص کالبدی-محیطی در محله میرآباد غربی و کوی فرهنگیان به ترتیب با مقدار ضریب بتای ۰/۵۹۹ و ۰/۴۱۵ در اولویت اول قرار دارد، بر اساس این تحلیل ها می توان نتیجه گرفت شاخص میزان دسترسی به وسایل حمل و نقل عمومی اعم از (ایستگاه اتوبوس و تاکسی و...)، در محله میرآباد غربی و میزان دسترسی به امکانات تفریحی (پارک، شهر بازی، استخر، باشگاه ورزشی) در محله کوی فرهنگیان تأثیر بسزایی بر میزان رضایت گردشگران و مسافران دارد. این مساله نیز قابل اثبات می باشد؛ شکل (۷)، نمایش بصری از وزن دهی شاخص های کالبدی-محیطی در نرم افزار اکسپرت چویس می باشد.

شکل ۷. شاخص کالبدی-محیطی محله میرآباد غربی و کوی فرهنگیان از سمت چپ به راست

منبع: محاسبات نگارنده، ۱۴۰۳

نتیجه گیری و پیشنهادها

امروزه اهمیت محیط های مسکونی در نواحی شهری به عنوان سکونتگاه اصلی ساکنان افزایش یافته است، به گونه ای که اگر روند رشد فعلی ادامه یابد، تنش های جدی میان بسیاری از نیروهای اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی به وجود خواهد آمد که به طور قابل ملاحظه ای بر کیفیت محیط شهری و رضایت ساکنان و مسافران تأثیر خواهد گذاشت؛ از این رو در راستای فرضیات پژوهش، هدف اصلی این پژوهش سنجش کیفیت محیط شهری و سطح رضایتمندی ساکنان و مسافران در جهت تدوین راهبردهایی مناسب برای ارتقای کیفیت در چهار محله نوین "میرآباد غربی و کوی فرهنگیان، منظره و برم پهنه "شهرکرد به صورت مقایسه تطبیقی می باشد؛ در این پژوهش بعد کالبدی بیشترین تأثیر و نقش را ایفا می کند؛ در نهایت بررسی هر چهار محله و مقایسه دو به دو آنها نشان می دهد که محله میرآباد غربی از نظر شاخص کالبدی، زیست محیطی و اجتماعی از کیفیت بالاتری نسبت به محله کوی فرهنگیان و منظره برخوردار است، در بین محلات مورد بررسی، محله منظره براساس چهار مؤلفه کالبدی، اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی از کیفیت پایینی و برم پهنه از بالا ترین کیفیت برخوردار است. پس از مقایسه پژوهش حاضر با تحقیق نصیری هنده خاله و گنجی (۱۳۹۷)، در بوستان نهج البلاغه تهران، نتایج پژوهش نشان می دهد، که گردشگران از بازدید بوستان در زمینه تامین نیازهای اساسی با سنجش شاخص های امنیت، کیفیت شرایط زیست محیطی، مناظر و چشم اندازها و زیبایی و طراحی محیط بوستان نهج البلاغه بیشترین رضایتمندی را داشته اند که با پژوهش حاضر همسو است. بخشی و همکاران (۱۴۰۱) در پژوهشی با عنوان بازآفرینی محور فرهنگی، به بررسی تأثیر شاخص های زیست محیطی و محتوایی، تنوع و گستردگی وقایع در ارتقای کیفیت محیطی پرداخته است، که یافته های پژوهش نشان می دهد که در میان شاخصها به ترتیب، مؤلفه زیست محیطی در اولویت اول و سپس مؤلفه محتوایی در اولویت بعدی ارتقای کیفیت محیط قرار دارند که با پژوهش حاضر مطابقت دارد. در نهایت پس از مقایسه پژوهش حاضر با مقاله بیات ترک و اتحادی (۱۳۹۹)، مشخص گردید معیار سلامت بیشترین نقش را در کیفیت محیط سکونتی و میزان رضایتمندی در محدوده مورد مطالعه دارد و معیار کالبدی در این مقاله دارای کمترین نقش است که با تحقیق حاضر مغایرت دارد. بنابراین سعی بر آن بوده با بررسی محلات جدید الاحداث و استفاده از زمینهای بایر جهت ایجاد مسکن مهر در شهرک منظره و میرآباد غربی گامی در جهت احیا و نوسازی شهر و ارتقای کیفیت زندگی و ایجاد رضایت و دلبستگی در ساکنان برداشته شود تا از مهاجرت ساکنان

این شهر به مناطق دیگر خصوصا استان اصفهان که در ۱۰۰ کیلومتری شهرکرد قرار دارد، جلوگیری کند. روزانه مسافران بسیاری در مسیر شهرکرد به اصفهان در حال جابه جایی هستند، چه به لحاظ کاری و چه به لحاظ تحصیلی و چه از نظر امکانات و خدمات پزشکی با کیفیت سبب جذب ساکنان شهر شهرکرد شده است. این پژوهش با هدف ارائه مطلوب‌ترین خدمات شهری و فضای سبز به منظور جذب (گردشگران) و توجه به نظرات شهروندان دستیابی به توسعه گردشگری را هرچه بیشتر تضمین می‌نماید. براساس مطالعات بسیاری از محققان و تحلیل‌های صورت گرفته شاخص‌های میزان رضایت از کیفیت کالبدی- محیطی محلات بیشترین تأثیرگذاری را در افزایش کیفیت محیطی محلات نوبنیاد شهری دارد که نشان‌گر مهم بودن بعد کالبدی- محیطی نسبت به بقیه ابعاد است؛ هر چه کیفیت محیط بالاتر باشد بهتر می‌تواند احساس رفاه، شادی، تندرستی و رضایت را به شهروندان (گردشگر) انتقال می‌دهد.

در ادامه پیشنهادهای درجهت افزایش میزان کیفیت محیط شهری در چهار محله مورد مطالعه که در شمار شاخص‌های ضعیف کیفیت محیطی قرار دارند، ارائه می‌شود:

- ارتقا مشارکت فرهنگ محور شهروندان در تشخیص شناسایی اولویت بندی الزامات مفاد راهبردهای توسعه گردشگری.
- تامین خدمات اقامتی و پذیرایی مطلوب در محلات جدید الاحداث شهرکرد و شهرک منظره نحوی که انتظارات و ایده‌آل‌های گردشگران با تاکید بر گردشگر خارجی را تامین نماید.
- مقاوم سازی و بهبود ایمنی ساختمانها و کاربری‌های مسکونی به ویژه مساکن مهر منظره در برابر حوادث درجهت ایجاد محیط بهتر برای زندگی شهروندان.
- ایجاد تنوع در معماری ساختمانهای جدید الاحداث به منظور جلوگیری از یکنواختی فرم‌های شهری در محله منظره و کوی فرهنگیان.
- بهبود سیستم حمل‌ونقل و دسترسی به وسایل حمل‌ونقل عمومی در محلات جدید درجهت سهولت حرکت گردشگر در سطح شهر.
- افزایش فرصتهای اشتغال، رشد اقتصادی و سرمایه گذاری هر چه بیشتر برای بالا بردن کیفیت اقتصاد شهری.
- بهبود کیفیت محیط به منظور ارتقای وضعیت پاکیزگی محله و کیفیت بهداشت در منطقه مورد مطالعه.
- بهبود کیفیت خیابان‌ها و مسیرهای عابر پیاده در محدوده‌های تازه ساخت محله به منظور افزایش میزان رضایت شهروندان و گردشگران.
- سازمان دهی فضاهای پیاده روی و دوچرخه سواری در راستای ارتقای کیفی و جلوگیری از آلودگی‌های زیست محیطی.
- افزایش کیفیت خدمات در پارکهای محله از جمله نیمکت‌های مناسب برای نشستن و وسایل بازی برای کودکان به منظور ایجاد حس سرزندگی و نشاط در زندگی ساکنان دو محله میرآباد غربی و کوی فرهنگیان.
- تجهیز فضاهای سبز به انواع تجهیزات ورزشی و تفریحی جهت افزایش رضایت ساکنان محله نوبنیاد.

منابع و مأخذ

۱. ارژنگی، حجت؛ محمدی، علیرضا. (۱۳۹۷). ارزیابی کیفیت محیط شهری، (مطالعه موردی: منطقه چهار شهر اردبیل)، فصلنامه توسعه پایدار محیط جغرافیایی، ۱(۳): ۱-۱۷.
۲. اسکندری مقدم، مریم؛ مهدوی، افسون. (۱۳۹۵). توسعه گردشگری جهت ارتقای کیفیت محیط شهری با حفظ و تقویت رویکرد تاریخی، دومین همایش ملی فرهنگ گردشگری و هویت شهری.

۳. افسری، رسول؛ نیک روش، فاطمه؛ حسین پور، هاله. (۱۴۰۲). ارزیابی مکانی کیفیت زندگی شهری (مطالعه موردی: منطقه ۲ تهران) پژوهش‌های جغرافیای برنامه‌ریزی شهری، ۱۱(۳): ۲۳۷-۲۱۳.
۴. امانپور، سعید؛ زادولی خواجه، شاهرخ؛ زارعی، جواد. (۱۳۹۵). سنجش شاخص‌های رویکرد انسان‌گرا در برنامه‌ریزی محلات نوبنیاد تبریز (مطالعه موردی: محله یاغچیان)، نشریه مطالعات نواحی شهری دانشگاه شهید باهنر کرمان، ۳، (۴): ۲۱-۱.
۵. باقری صدیق، نازی. (۱۳۹۹). ارزیابی کیفیت محیطی و ارتقا ارزش محلات با تأکید بر رویکرد (TND) (نمونه موردی: محله بهار تبریز)، پایان‌نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد در رشته ی جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری. دانشکده برنامه‌ریزی و علوم محیطی، دانشگاه تبریز.
۶. بخشی، مینا؛ پیری، سعید؛ استعلاجی، علیرضا. (۱۴۰۱). بازآفرینی محور فرهنگی با تأکید بر ارتقای کیفیت محیط، نشریه تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی، دانشگاه خوارزمی، ۲۲(۶۷): ۲۵۷-۲۴۱.
۷. بیات ترک سامان؛ اتحادی علی. (۱۳۹۹). تحلیل تأثیر وضعیت سکونت بر کیفیت زندگی ساکنین محلی (نمونه موردی: میدان هروی تهران)، فصلنامه پژوهشی- تخصصی شهرسازی و معماری هویت محیط، ۱ (۴): ۵۸-۳۹.
۸. پیران هریس، مینا؛ عبدالله زاده طرف، اکبر. (۱۳۹۹). تدوین اصول طراحی محله‌ی دوستدار کودک با رویکرد تقویت حس اجتماعی کودکان (نمونه مورد مطالعه: محله رشیدیه تبریز)، نشریه علمی و پژوهشی جغرافیا و برنامه‌ریزی، ۱۵(۷۵): ۸۹-۷۷.
۹. راد جهانی، نفیسه؛ پرتوی پروین. (۱۳۹۰). بررسی تطبیقی کیفیت محیط در محله‌های شهری، با رویکرد توسعه پایدار، مورد پژوهی محله‌های خیابان و تیلگی تبریز، فصلنامه معماری و شهرسازی، ۳(۶): ۲۹-۲۵.
۱۰. زارع علیرضا؛ رضایی محمد رضا؛ لقایی حسنعلی. (۱۳۹۸). تبیین مولفه‌های مؤثر بر ارتقای کیفیت محیطی در بافت تاریخی شهرها (نمونه موردی: بافت تاریخی شهر شیراز)، فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی شهری، ۱۰(۳۸): ۱-۱۲.
۱۱. زیاری، کرامت اله؛ امانپور، سعید؛ امیری، محمدرضا. (۱۳۹۲). بررسی عوامل مؤثر بر توسعه صنعت گردشگری شهری با تأکید بر عوامل مؤثر بر رضایتمندی گردشگران (نمونه موردی شهر نورآباد)، فصلنامه جغرافیایی، سرزمین، ۱۰ (۳۷): ۱۵-۳۵.
۱۲. حسنی مهر، سیده صدیقه؛ تبری، الهه. (۱۳۹۰). پژوهشی در فضای گردشگری شهر انزلی با تأکید بر بازاریاب گردشگری فصلنامه چشم انداز جغرافیایی مطالعات انسانی، ۶(۱۷).
۱۳. حسین زاده دلیر کریم؛ رسول‌زاده زهرا؛ محمد خانی هادی. (۱۳۹۹). سنجش میزان رضایتمندی از کیفیت محیط شهری از دیدگاه شهروندان، فصلنامه چشم‌انداز مطالعات شهری و روستایی، ۱ (۲): ۱۵-۱.
۱۴. حقی محمد رضا؛ پورعلیخانی مسعود. (۱۳۹۸). ارزیابی سطح رضایت شهروندان از کیفیت محیط شهری (نمونه مطالعه نواحی دوازده‌گانه شهر همدان)، محیط‌شناسی، ۴۵(۲): ۳۰۰-۲۸۷.
۱۵. حقیقی نسب، منیژه؛ یزدانی، حمیدرضا؛ کریمی، انسیه. (۱۳۹۳). بررسی عوامل مؤثر بر رضایت گردشگران خارجی و نتایج آن و سنجش رضایت آنان از خدمات گردشگری در شهر اصفهان، مدیریت بازرگانی، ۴(۶).
۱۶. حکیمی، هادی؛ زاد ولی، فاطمه و خواجه، شاهرخ. (۱۳۹۴)، سنجش مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی شهروندی در محلات نوبنیاد شهری (مطالعه موردی: محله یاغچیان کلان‌شهر تبریز)، فصلنامه علمی پژوهشی برنامه‌ریزی فضایی، ۵ (۳): ۱۲۶-۱۰۵.
۱۷. سرائی محمدحسین؛ حج فروش شهاب الدین. (۱۳۹۸). ظرفیت‌های محله‌ای زمینه‌ساز توسعه پایدار شهری، همبودگی معرف‌های فقر و فضای جغرافیایی مطالعه موردی: شهر یزد، برنامه‌ریزی توسعه کالبدی، ۴(۲): ۵۰-۳۵.

۱۸. شهاییان پویان؛ اسدی ریحانه. (۱۳۹۶). میزان تحقق اصول عملکردی توسعه مبتنی بر حمل و نقل همگانی (مطالعه موردی: مجتمع ایستگاهی شهرک اکباتان)، فصلنامه آمایش محیط، ۱۰(۳۶): ۱۳۳-۱۵۶.
۱۹. طهری، فضیلت؛ نسترن، مهین؛ پرویز اجلالی، حسین. (۱۴۰۰). ارزیابی کیفیت محیط شهر رشت از دیدگاه برنامه‌ریزی شهری تنوع‌گرا (با تأکید بر چهار گروه اجتماعی زنان، توان‌خواهان، سالمندان و کودکان). پژوهش‌های جغرافیای برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه تهران، ۹(۳): ۸۳۳-۸۰۱.
۲۰. قربی میترا؛ اسماعیل‌پور نجما؛ نقوی مریم. (۱۳۹۶). سنجش رضایتمندی کیفیت محیط سکونت و واحد مسکونی در محالت شهری با تأکید بر اصول نوشهر گرایی مورد نمونه: محله شهید همتی فر شهر کرمان، نشریه پژوهش و برنامه‌ریزی شهری، ۸(۳۱): ۸۳-۱۰۴.
۲۱. کلانتری، خلیل. (۱۳۸۸)، مدل‌سازی معادلات ساختاری در تحقیقات اجتماعی-اقتصادی، تهران: فرهنگ صبا.
۲۲. مرکز آمار ایران. (۱۳۹۵). سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۹۵.
۲۳. محمدی جمال؛ خان‌اقایی اعظم؛ رزمپوری علی اکبر. (۱۳۹۵). ارزیابی شاخص‌های کیفیت زندگی در شهرهای کوچک اندام (مطالعه موردی: شهر دنا)، مجله فضای جغرافیایی، ۱۶(۵۵): ۱۰۹-۸۷.
۲۴. محمد پور، مهدخت، (۱۳۹۵). بهسازی کالبدی بافت مرکزی شهرکرد با رویکرد پایداری پایان نامه جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد، رشته برنامه‌ریزی شهری، دانشکده معماری و شهرسازی، موسسه آموزش عالی دانش پژوهان، استاد راهنما: دکتر مهین نسترن.
۲۵. مسرور ابوالقاسم؛ رضایی مؤید صادق. (۱۳۹۴). ارزیابی، میزان رضایت شهروندی از کیفیت‌های سکونتی در مجتمع‌های مسکونی، مورد پژوهی: مجتمع مسکونی شهر همدان، فصلنامه مدیریت شهری، ۱۴(۴۰): ۷۹-۶۱.
۲۶. مشکینی ابوالفضل؛ مؤذن سهراب؛ نوروزی مصطفی. (۱۳۹۴). سنجش کیفیت محیط شهری در شهرهای کوچک استان آذربایجان شرقی، پژوهش‌های بوم‌شناسی شهری، ۶(۲): ۳۲-۱۷.
۲۷. نصیری هنده خاله، اسماعیل؛ گنجی، نسرين. (۱۳۹۷). سنجش رضایتمندی گردشگران از کیفیت خدمات شهری با استفاده از مدل کانو (مطالعه موردی بوستان نهج البلاغه تهران) گردشگری شهری، ۶(۲): ۱۲۱-۱۳۴.
۲۸. ودایع خیری، رقیه. (۱۳۹۹). بررسی تأثیر رضایتمندی کاربران فضا از گردشری در محیط شهری و خلق سرمایه، شهرسازی ایران، ۳(۵): ۱۱۳-۱۲۰.

1. Cao, J., Hao, Z., Yang, J., Yin, J., & Huang, X. (2020). Prioritizing neighborhood attributes to enhance neighborhood satisfaction: An impact asymmetry analysis. *Cities*, 105, 102854.
2. Chen, H., Liu, L., Wang, L., Zhang, X., Du, Y., & Liu, J. (2022). Key indicators of high-quality urbanization affecting eco-environmental quality in emerging urban agglomerations: Accounting for the importance variation and spatiotemporal heterogeneity. *Journal of Cleaner Production*, 376, 134087.
3. Del Mar Martínez-Bravo, M. & Javier, Martínez-del-Río. Raquel, Antolín-López. (2019) Trade-offs among urban sustainability, pollution and livability in European cities, *Journal of cleaner production*, 224, 651-660.
4. Fang, X., Shi, X., & Gao, W. (2021). Measuring urban sustainability from the quality of the built environment and pressure on the natural environment in China: A case study of the Shandong Peninsula region. *Journal of Cleaner Production*, 289, 125145.
5. Khan, M. F., Aftab, S., & Fakhrudin. (2015). Quality of Urban Environment: A Critical Review of Approaches and Methodologies. *Current Urban Studies*, 3: 368-384
6. Kyle D Buck J ,KevinSummersLis M.Smith .(2021). Investigating the relationship between environmental quality, socio-spatial segregation and the social dimension of sustainability in US urb, *Sustainable Cities and Society* , 6.
7. Kall, F. (2015) *Measuring Tourist satisfaction with Kano model*, London Press.

8. Lynch, K. (1981). *A Theory of good city form*. Cambridge, MA: MIT Press.
23. Marans, R.W., Maclaren, V. (1996). Urban Sustainability reporting; *Journal of the American Planning Association*; 62(2), pp 183-94.
9. Mouratidis, K. (2020). Neighborhood characteristics, neighborhood satisfaction, and well-being: The links with neighborhood deprivation. *Land Use Policy*, 99, 104886.
10. Quan, S. J. (2019). Smart design for sustainable neighborhood development. *Energy Procedia*, 158, 6515-6520
11. Ross, H.; Cuthill, Michael; Maclean, Kirsten; Jansen, Danni & Witt, Bradd (2010), *Understanding*,
12. Suárez, M., Gómez-Baggethun, M., Benayas, J. & Tilbury, D, (2016), *Towards an Urban Resilience Index: A Case Study in 50 Spanish Cities*. *Sustainability*. 8(8), 774, 1-19.
13. Sadeghi, A, Panahi, N., Zare, P, (2018), *Effective Environmental Qualities of Citizen Participation in Urban Public Realms as a Social Dimension of Sustainable Development, Case Study: Shiraz*, *Journal of Sustainable Architecture and Urban Design*, 6 (2): 17-33.
14. Węziak-Białowolska, D. (2016). Quality of life in cities—Empirical evidence i comparative European perspective, *Cities*, 58, 87-96.
15. World Bank. (2018). *Urban Development*. Retrieved 29 May 2018, from www.worldbank.org/en/topic/urbandevelopment/overview.
- 16.

Assessing the quality of the urban environment in New Foundation neighborhoods with an emphasis on tourists' satisfaction (a case study of four New Foundation neighborhoods, Manzarieh, Mirabad Gharbi, Koi Farhangian and Baram Shahrekord)

First Author :Masooome Nazari

PhD of Geography and Urban Planning, Department of Geography and Urban Planning, Faculty of Planning and Environmental Sciences, University of Tabriz, Iran.

Second Author: zahra saki

Master's student in Geography and Tourism Planning, Faculty of Geography, University of Tehran, Tehran, Iran

Third Author: Mojtaba jafari sirizi

Master's degree in Geography and Rural Planning, Faculty of Literature and Humanities, Tarbiat Modares University of Tehran, Tehran, Iran

Abstract

The urban environment is a collection of urban elements and textures that provide citizens with a sense of well-being, belonging and vitality, satisfaction of physical, social and symbolic features. In terms of urban environment quality standards, Shahrekord has problems in the fields of access, health, green space, ugly shape of buildings, etc. The continuation of this trend will reduce the quality of the urban environment for citizens. The aim of the current research is to measure the quality of the urban environment with an emphasis on the satisfaction of tourists in the newly founded neighborhoods of Shahrekord. The research method is descriptive and analytical, and quantitative and statistical methods, including multiple regression, structural equations and map drawing in ArcGIS software, were used, 54 indicators of the quality of the urban environment have been examined in the form of 4 physical, economic, social and environmental indicators. The results show that there is a significant difference between the four studied neighborhoods in terms of environmental quality indicators; In this way, in terms of having environmental quality indicators, the physical, environmental, social and economic indicators with 0.511, 0.456, 0.287 and 0.266 percent in the order of priority in Manzareh neighborhood, n West Mirabad neighborhood, the priority of physical, environmental, social and economic indicators with factor weights of 0.599, 0.539, 0.378 and 0.324 percent respectively Koi Farhangian neighborhood according to priority, physical, economic, environmental and social index with factor weights of 0.412, 0.260, 0.254 and 0.225 percent nd Baram Paneh neighborhood with 0.548, 0.306, 0.294 and 0.278 percent, according to priority, physical, social, environmental and economic indicators. They play the biggest role in the environmental quality of Shahrekord, also the findings indicate that the variables of satisfaction with physical-environmental quality play the biggest role in increasing the environmental quality of new-foundation neighborhoods. Finally, the general results of the research showed that there is a huge difference in the level of satisfaction of tourists in Mandarieh and Borm-Pehne neighborhoods, and Borm-Pehne neighborhood has a more favorable situation in terms of the quality of the urban environment and the level of satisfaction.

Key words: urban environment quality, satisfaction, structural equations, geographic information system, Shahrekord